

die niet gekregen: van de leiders der in de GAC gebundelde illegale organisaties hadden sommigen gemeend dat de illegaliteit als zodanig in het geheel geen naoorlogse staatkundige taak had en waren diegenen die daar anders over dachten, onderling te verdeeld geweest om enig advies uit te brengen. Wat restte? De voormannen der democratische politieke partijen (Katholieken, Anti-Revolutionairen, Christelijk-Historischen, Liberalen, Vrijzinnig-Democraten, Sociaal-Democraten) en die van de nieuwe Nederlandse Volksbeweging – die laatsten hadden in hun program geen enkele wijziging in de positie van de draagster van de Kroon voorgesteld en die eersten hadden in alle stukken die zij aan Londen hadden doen toekomen, zodanige wijziging met beslistheid afgewezen.

Op 'vernieuwing' bleef de koningin ook na mei '45 hopen maar zij moet beseft hebben dat zich die 'vernieuwing' slechts zou kunnen voltrekken binnen het traditionele parlementair-democratische bestel. Zij heeft er, voorzover ons bekend, in geen van de vele gesprekken welke aan de aan Schermerhorn en Drees verstrekte formatie-opdracht voorafgingen, op aangedrongen dat zij wezenlijk meer macht zou krijgen of ook maar gevraagd hoe daarover gedacht werd. Zij heeft de (haar in veel opzichten niet bevredigende) functie van vorstin, gebonden aan de bepalingen van de geldende Grondwet, opnieuw aanvaard – niet zonder bezorgdheid! Wij herinneren aan haar notitie: 'terugkeren oude partijen met nieuwe voorgevel'. Een profetische formulering! In zoverre evenwel onvolledig dat er alleen over de 'oude partijen' in werd geschreven en niet over de nieuwe groepering: de Nederlandse Volksbeweging, die de sympathie had gehad van haar 'vernieuwde' ministers uit het derde kabinet-Gerbrandy en die nu in de persoon van haar eerste voorzitter, Schermerhorn, de minister-president had geleverd voor het eerste naoorlogse kabinet.

★

Het herstel van de politieke partijen en het op de achtergrond raken van de Nederlandse Volksbeweging zijn twee processen geweest die gelijk-op hebben gelopen. Wij dienen ze terwille van de duidelijkheid apart te beschrijven. Daarbij willen wij beginnen met de politieke partijen, gaande van links naar rechts.